

ivn natuur
educatie

FLUITENBERG

Nestkastjes

Zaterdag 25 januari van 13.30 tot 15.30 uur. Sommige van de nestkastjes in het Spaarbankbos zijn of kapot of hangen scheef. Natuurlijk is het goed om ze schoon te maken en soms is het nodig om een nestkastje te vervangen. Heb jij een goede speurneus voor nestkastjes? Dan zoeken we jou! En heb je een handige mama of papa, neem die dan ook mee. Natuurlijk met een boormachine en wat gereedschap, zodat er ook echt wat gedaan kan worden. Wij zorgen ook voor gereedschap, een bolderkar om alles te vervoeren, nieuwe nestkastjes en handschoenen (schoonmaken nestkastjes) Maar we zorgen ook voor gidsen en mooie verhalen over vogels. En bij een activiteit in januari hoort natuurlijk ook warme chocolademelk. Graag aanmelden. Geen kosten. Verzamelen op de parkeerplaats van de tennisclub, Hoogeveenseweg 5a. Contact: hoogeveenivn@gmail.com

Het Drentse Landschap

ASSEN

Te Gast bij Barbizon

Zondag 19 januari van 14.00 tot 15.00 uur: Lezing Erik van Ommen. Een uniek inzichtje in de wereld van de kunstenaar voor wie landschap en kunst onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en die zich permanent inzet voor dat wat hem als geen ander inspireert: de natuur. Erik van Ommen (1953) is een zeer veelzijdig kunstenaar. Hij woont, werkt en exposeert in de oude pastorie op de Brink in Vries. In 'Te Gast bij Barbizon' vertelt hij over zijn grote passie en inspiratiebron: vogels. Aan de hand van korte videofilms en afbeeldingen laat Van Ommen zien hoe hij precies werkt. Dat doet hij aan de hand van de vele projecten die hij uitvoerde en die evenzovele boeken opleverden over vogels: kraanvogel, zeearend, reiger, zwaluw en grutto. De lezing is gratis op vertoon van een geldige entree in het museum. Locatie: Drents Museum, Brink 1.

Natuurmonumenten

RUINEN

Nationale Tuinvogeltelling

In het weekend van 25 en 26 januari is de Nationale Tuinvogeltelling. In tuinen en op balkons worden in heel Nederland de vogels geteld. Gidsen van Natuurmonumenten staan tussen 13.00 en 15.30 uur voor je klaar met verrekijkers om de vogels in de tuin van het bezoekerscentrum te bekijken. Welke soorten zijn er en welk gedrag vertonen ze? De gidsen geven je graag antwoord op al je vogelvragen. Locatie: Bezoekerscentrum Dwingelder-veld, Benderse 22, bij Ruinen.

Raadsels rond invasie gaaien in herfst 2019

■ Standvogel die bij voedselgebrek toch gaat trekken

Het zal de meeste mensen volledig zijn ontgaan, de plotselinge invasie van gaaien vanaf begin september 2019. Vooral in Midden-Nederland, maar ook in Drenthe kwamen zomaar veel meer gaaien voor dan normaal.

Op sommige telposten van Sovon, Doesburg, Amersfoort en Rhenen, passeerden op drie achtereenvolgende dagen enkele duizenden gaaien per telpost. Dat zijn voor Nederland uitzonderlijke aantallen. Eens in de zoveel jaren vindt een dergelijke invasie plaats. Bekend bij vogelaars zijn de invasies van gaaien van 1983, 1996 en 2010. In Drenthe heet de gaai schrowakster vanwege zijn luide en krijzende roep, vooral in het voorjaar. Maar tijdens de invasie spraken tellers van Sovon over 'een stroom van zwijgende gaaien'. In beperkte aantallen kwamen gaaien naar Drentse eikenbossen. Omdat deze buitenlanders zwijzaam waren, hebben we in Drenthe weinig van de invasie gemerkt. Hooguit waren er wat meer gaaien dan normaal. Een gaai is overwegend standvogel en helemaal geen lange afstandsvlieger. Wie wel eens een gaai heeft geobserveerd tijdens een vlucht van boom naar boom, heeft vast wel opgemerkt dat hij een niet al te beste vlieger is. Gaaien houden van korte vluchten. Maar als er ergens in Europa voedselgebrek heerst, moeten ze wel een verre tocht maken. Dat geldt voor



Gaaien komen 's winters in de tuin op de voerplek. Hero Moorlag

meer vogels. Geen of onvoldoende noten in Oost- en Noord-Europa, dan volgt een invasie van notenkrakers. Geen bessen in Scandinavië en Rusland, dan komen pestvogels massaal naar ons land. Vermoedelijk kwamen de gaaien uit Midden-Europa, men denkt uit Tsjechië, maar zeker weten de onderzoekers dat nog niet. Het blijft een raadsel. De gaaien zochten eikenbossen op, maar de invasie heeft niets te maken met mastjaren. Mast is voedsel in de vorm van eikels, beukennoten en hazelnoten. Hoewel er in het najaar van 2019 veel eikels waren, blijft het een raadsel waarom de gaaien naar ons land en naar België kwamen. Hun gedrag was identiek met 'onze' gaaien: eikels verstoppen in de grond. Enkele Sovontellers lieten een foto zien van een gaai in vlucht met een eikel in de snavel en zichtbaar een eikel in zijn keelzak. Bekijk de foto's van

gaaien eens door op Google 'Invasie gaaien' in te typen. Het volgende raadsel: waar zijn al die vogels gebleven. Verspreiden ze zich over het land of zijn ze teruggevlogen naar Duitsland. Met andere woorden, merken we in het voorjaar nog iets van de retourvlucht van al die gaaien die bij ons hebben overwinterd? Invasies blijven raadselachtig.

Perfect oriëntatievermogen

Als ik een bepaalde plek in het bos snel wil terugvinden, een plek waar ik iets bijzonders heb ontdekt, dan breng ik een merkteken aan. In het Kremboongbos, in singels van de Boerenveensche Plassen en in het Spaarbankbos staan verschillende merktekens van mij. Dat kan een kale plek op een boomstam zijn, aangebracht met mijn mes, of een tak die ik in de vork van een boom heb gehangen. Feilloos vind ik de plek van

een bepaalde ontdekking weer. Een gaai kan dergelijke merktekens niet aanbrengen en toch vindt hij de plek waar hij eikels heeft begraven terug. Hij heeft de plattegrond van de omgeving van de bewuste plek in zijn kop. Iedere boom, ieder struikje, elk overhangend takje kent hij en vindt feilloos zijn begraven voorraad terug, zelfs als er sneeuw ligt. Alleen van kappen en snoeien raakt hij in de war. Gaaien weten hun voorraden beter terug te vinden dan eekhoorns. Maar eekhoorns leggen ook voorraden aan in nesten hoog in een boom. Let in het Kremboongbos eens op drie tot zeven eiken die bij elkaar staan. Ver voor de oorlog hebben eekhoorns hier eikels begraven en de plek van hun voorraad vergeten. Of misschien dat het toch gaaien zijn geweest. Sneaky bird! ■

Hero Moorlag

Natuur en historie van het Holtingerveld is in beweging

HAVELTE In mijn bijdrage van december gaf ik een korte toelichting op het bosbeheer van het Holtingerveld en de Havelterberg. In dit prachtige natuurgebied op de zuidwest flank van het Drents plateau is de afgelopen jaren veel veranderd. Door het bijzondere karakter van het Holtingerveld is het gebied in 2013 aangewezen als Natura 2000-gebied. Dat heeft alles te maken met de bijzondere natuurtypen die in dit gebied te vinden zijn: stuifzand, vennen en hoogveen, vochtige en droge heide, heischrale graslanden en oude eikenbossen. Ook vanuit historisch perspectief is het Holtingerveld uniek. Zo'n 10.000 jaar geleden leefden hier mensen, rendierjagers, die hun tentenkampen opsloegen op de flank van de Havelterberg. Vondsten van pijlpunten en restanten van deze tentenkampen bewijzen dat. Duizenden jaren later woonde hier het Trechterbeker-volk, dat twee imposante grafmonumenten bouwde, de hunebedden van Havelte. In de eeuwen daarna begroef men de doden in



Hunebed D54 bij de Havelterberg. Hans Kruk

grafheuvels. Daarvan zijn er tientallen te vinden op de Havelterberg en in de directe omgeving. Vanaf de Middeleeuwen veranderde het landschap van bos naar heide. De intensieve begrazing met schapen en runderen was daarvan de oorzaak. Tijdens de Tweede Wereldoorlog veranderde de omgeving ingrijpend. De Duitse bezetter legde een groot militair vliegveld aan, aan de noordzijde van Havelte. Daarvoor moest het dorp Darp worden verplaatst. Tot op de dag van

vandaag zijn de sporen uit deze periode in de geschiedenis terug te vinden in het landschap.

Poort Holtingerveld

De grootste opgave van de huidige natuurbeheerders is er vooral op gericht de 'verbossing' van de heide tegen te gaan. Samen met de Holtinger schaapskudde doen de beheerders hun best om het heideterrein zo veel mogelijk open te houden, zodat alle bijzondere planten en dieren zich kunnen handhaven en uitbreiden.

Daarvoor moeten tientallen hectares heideterrein jaarlijks worden geschoond van opslag van berk, grove den en vuilboom. Dat is hard nodig om het unieke heidelandschap van het Holtingerveld in stand te houden. Bij de Poort van het Holtingerveld is een mooi Informatiecentrum geopend. Hier is informatie te vinden over de natuur en de historie van het gebied. De drie thematische wandelroutes, variërend van 2,8 tot 8,5 kilometer, laten verschillende landschappen van het Holtingerveld zien. Eenmaal moe gewandeld kan men bij terugkomst op de Poort genieten van een kop thee of koffie in Brasserie Oer. Ook in 2020 worden er verschillende activiteiten georganiseerd rond de Poort, denk aan het 'Kraamschudden' op tweede paasdag of de Lichtjeswandeling in de kerstvakantie. ■

➤ Kijk voor meer informatie op www.holtingerveld.nl/

Hans Kruk,
boswachter Staatsbosbeheer